

Veileder for søknader om konsesjon etter atomenergiloven for anløp av militære reaktordrevne fartøy til norske farvann og havner

Referanse

Veileder for søknader om konsesjon etter atomenergiloven for anløp av militære reaktordrevne fartøy til norske farvann og havner. DSA-hefte nr. 4. Østerås: Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet, 2021.

Publisert: 18.03.2021
Sider 18

DSA,
Postboks 329, Skøyen,
No-0213 Oslo
Norge.

Emneord

Veileder. Konsesjon. Atomenergilov. Anløp. Norske farvann og havn. Reaktordrevne fartøy.

Telefon 67 16 25 00
Faks 67 14 74 07
Email dsa@dsa.no
dsa.no

Resymé

Heftet beskriver kriteriene som DSA bruker ved gjennomgang av søknad om konsesjon og ved utforming av sin innstilling til Kongen om konsesjon for anløp av militære reaktordrevne fartøy til norske farvann og havner i samsvar med atomenergiloven.

ISSN 2535-7387

Reference

Guidance for applications for license under the Nuclear Energy Activities Act for visits from naval nuclear-powered vessels to Norwegian ports and territorial waters. DSA-hefte no. 4. Østerås: Norwegian Radiation and Nuclear Safety Authority, 2021. Language: Norwegian.

Key words

Guidance. Licence. Nuclear Energy Activities Act. Visit. Port. Nuclear-powered vessels.

Abstract

This booklet sets out the conditions used by the Norwegian Radiation and Nuclear Safety Authority in forming its recommendations to the Norwegian government regarding the issue of licence to perform a visit of a naval nuclear-powered vessel to a Norwegian port or territorial water in accordance with the Nuclear Energy Activities Act.

Veileder for søknader om konsesjon etter atomenergiloven for anløp av militære reaktordrevne fartøy til norske farvann og havner

Innholdsfortegnelse

1	Bakgrunn	5
2	Krav om konsesjon og rettslig grunnlag for fremmede militære reaktordrevne fartøys ferdse l og opphold i norske havner og farvann	6
2.1	Krav om konsesjon	6
2.1.1	Forhåndsgodkjenning	6
2.1.2	DSAs tilsyn og kontroll	7
2.2	Fremmede militære fartøyer	7
2.3	Unntak fra krav om diplomatisk klarering og konsesjon etter atomenergiloven	8
2.3.1	Uskyldig gjennomfart og rett til å søke nødhavn	8
2.3.2	Nødprosedyrer	9
2.4	Hjemmelsgrunnlag i atomenergiloven, øvrig regel- og avtaleverk	9
2.4.1	Atomenergiloven med forskrifter	9
2.4.2	Internasjonale konvensjoner, avtaler og retningslinjer	9
3	Krav til søknader og vilkår for konsesjon for anløp	10
3.1	Ansvar og ledelse, ressurser og internkontroll	10
3.2	Dokumentasjon og oppbevaring	11
3.3	Kompetanse og øvelser	11
3.4	Kontroll over anløpsområdet	11
3.5	Risiko- og sårbarhetsanalyse og dimensjonerende trusselvurdering	12
3.6	Mottaksplan og sikkerhetsopplegg	12
3.7	Beredskapsplaner	12
3.8	Miljøovervåkning	14
3.9	Informasjon om fartøy, formålet med og tid for anløpet m.m.	14
3.10	Eskorte og tilstedeværelse under anløpet	14
3.11	Trusselvurdering	15
3.12	Særskilte krav til havn	15
3.13	Krav til fartøy, dokumentasjon fra flaggstat	16
3.14	Informasjon til sivile myndigheter	16
4	Referanser	17

1 Bakgrunn

Norge mottar jevnlig besøk av utenlandske militære reaktordrevne fartøy, som anløper norske havner eller ferdes i norsk territorialfarvann. Med unntak av retten til uskyldig gjennomfart i sjøterritoriet og retten til å søke nødhavn, regulerer og avgjør norske myndigheter fremmede sivile og militære reaktordrevne fartøys adgang til norsk territorium.

Militære reaktordrevne fartøys anløp av og ferdsel i norsk territorialfarvann er som hovedregel underlagt krav om diplomatisk klarering/skriftlig tillatelse i henhold til militært regelverk. En forutsetning for slik klarering/tillatelse er at konsesjon kan gis i henhold til atomenergiloven.

Etter forskrift 5. november 1999 har Forsvarsdepartementet (FD) og Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) fått delegert myndighet etter atomenergiloven til å gi konsesjon for anløp av henholdsvis militære og sivile reaktordrevne fartøy. Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet er det øverste faglige organ når det gjelder sikkerhetsspørsmål, og er innstillende og rådgivende instans for vedkommende departement (jf. atomenergiloven § 10).

Retningslinjer for sivile og militære reaktordrevne fartøys anløp av og ferdsel i norske farvann ble godkjent av FD og HOD i oktober 2009, og er beskrevet i en egen innstilling av oktober 2008 («*Sivile og militære reaktordrevne fartøyers anløp av og ferdsel i norske farvann – Bestemmelser, aktører og rutiner*») [1]. Disse retningslinjene gir blant annet føringer for ansvarsforhold og sikkerhets- og beredskapsopplegg for anløpene.

Det har vært et økende antall anløp de siste årene, og det har vært ønske om å legge til rette for anløp til nye steder, både til havn i nord og til indre farvann. Det har også over tid vært et stadig økende fokus på og krav til atomsikkerhet, både i Norge og internasjonalt. DSA vil også, i forbindelse med anløp til havn i nord, peke på at det er første gang det planlegges for anløp til en allerede etablert sivil havn. Det innebærer noen særskilte utfordringer, og et behov for å klargjøre forvaltningen. På bakgrunn av dette og blant annet erfaringer med anvendelsen av retningslinjene fra 2009, har DSA sett et behov for å gå gjennom forvaltningspraksis og tydeliggjøre lovens krav knyttet til anløp av reaktordrevne fartøy som atomanlegg, og håndtere anløp mer i tråd med reguleringen av landbaserte atomanlegg. Denne veilederen beskriver kriteriene som bør ivaretas i en søknad, og er ment å gi veiledning til den som søker om hva som må fremlegges før DSA kan avgi innstilling om anløp. DSA bruker kriteriene ved gjennomgang av søknader om konsesjon og ved utforming av sin innstilling til Forsvarsdepartementet om konsesjon for anløp av militære reaktordrevne fartøy til norske farvann og havner i samsvar med atomenergiloven. Denne veilederen omhandler bare militære reaktordrevne fartøy.

2 Krav om konsesjon og rettslig grunnlag for fremmede militære reaktordrevne fartøys ferdsel og opphold i norske havner og farvann

2.1 Krav om konsesjon

Det følger av atomenergiloven § 17 at reaktordrevne fartøy er atomanlegg, og alle atomenergilovens bestemmelser for atomanlegg gjelder derfor i utgangspunktet for reaktordrevne fartøy. Som følge av dette kreves det blant annet konsesjon for anløp (atomenergiloven § 4). Selv om reaktordrevne fartøy etter loven er atomanlegg, er atomenergilovens bestemmelser først og fremst utformet med tanke på de landbaserte anleggene, og det må derfor gjøres visse tilpasninger som følge av de spesielle forholdene som knytter seg til anløp (bl.a. at atomanleggene (fartøyene) er mobile, anløpene er midlertidige, og at det kun er flaggstaten som har jurisdiksjon over de militære reaktordrevne fartøyene (immunitet)).

Som en del av konsesjonssøknaden må det etter atomenergiloven §§ 7 og 11 blant annet leveres en vurdering av anleggets sikkerhetsforhold, altså en sikkerhetsrapport. Fordi anløp ofte finner sted med så lite som 14 dagers varsel (søknad om diplomatisk klarering) må så mye som mulig av dokumentasjonen som er en nødvendig del av konsesjonssøknaden leveres i forkant.

Direktoratet er etter loven innstillende og rådgivende instans for vedkommende departement, og skal forberede og avgis innstilling om alle søknader om konsesjon. For å kunne innstille på at det gis konsesjon til anløp må DSA blant annet ha mottatt sikkerhetsrapporter og øvrige dokumenter som § 11 nr. 2 forutsetter at er levert som en del av konsesjonssøknaden tidlig nok til at det kan foretas en reell gjennomgang og vurdering. At sikkerhetsrapporten løpende holdes oppdatert, at det gjennomføres jevnlige sikkerhetsgjennomganger, og endringer løpende godkjennes av DSA vil muliggjøre at det kan innstilles på konsesjon for enkeltanløp på en rask og smidig måte. Noe som vil være i alle aktørenes interesse.

Endringer i landbaserte anleggs konstruksjon, drift eller ledelse som avviker fra det som lå til grunn for godkjenning etter § 11 nr. 2 og som kan ha betydning for sikkerheten, må godkjennes av DSA etter § 12. Selv om det i realiteten ikke gis en driftsgodkjenning etter § 11 nr. 2 for reaktordrevne fartøy må likevel prinsippet i § 12 om godkjenning av endringer brukes, fordi uten en slik ordning vil det ikke være mulig for DSA å innstille på konsesjon for det enkelte anløp på den knappe tiden.

Konsesjon blir gitt på de vilkår som er nødvendig for å ivareta sikkerheten og andre allmenne interesser, jf. atomenergiloven § 8 nr. 1, og vilkårene i denne veilederen er utfylling og presisering av vilkårene DSA mener er nødvendige for å ivareta sikkerheten og andre allmenne interesser. Veilederen tydeliggjør og utfyller det som må til for å oppfylle kravene til dokumentasjon i atomenergiloven § 11 nr. 2, som igjen er knyttet til dokumentasjonen som etter § 7 må legges frem før DSA kan innstille på at konsesjon kan gis av departementet.

2.1.1 Forhåndsgodkjenning

Etter atomenergiloven § 7 kan det videre gis «tilsagn om godkjennelse av planlagt byggested eller andre sider ved konsesjonssøknaden», altså en forhåndsgodkjenning. DSA ser at det kan være formålstjenlig at det for anløpsstedene søkes om forhåndsgodkjenning. Dette gjelder både anløpshavner og geografiske områder i åpent farvann med anløp. Det vil etter alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper kunne knyttes vilkår til forhåndsgodkjenningen. Forhåndsgodkjenningen og informasjonen som ligger til grunn for den samt vilkårene stilt i denne, vil bli en del av DSAs innstilling til konsesjon for det enkelte anløp.

Informasjonen som danner grunnlag for forhåndsgodkjenning må holdes oppdatert, og det må søkes om godkjenning av endringer som avviker fra det som lå til grunn for forhåndsgodkjenningen og som kan ha betydning for sikkerheten. Tilsagnet om godkjenning har også sin parallell i retningslinjene fra 2009 der forhåndsgodkjente havner beskrives, og det ble lagt opp til at det skulle gis så mye som mulig «basisinformasjon» på forhånd, altså før det ble søkt om konsesjon for det enkelte anløp. En slik innretning vil kunne ivareta behovet som begrunnet skillet i de tidligere retningslinjene om basisinformasjon og dynamisk informasjon, men knytte dette tydeligere til lovens ordlyd.

Det vesentlige er uansett at DSA får tilstrekkelig informasjon på forhånd om sikkerhets- og beredskapsmessige forhold knyttet til de enkelte anløpssteder og fartøystyper til å kunne innstille til konsesjon for det enkelte anløp. Det kan imidlertid være hensiktsmessig for den som søker om konsesjon å be om en formell forhåndsgodkjenning av anløpssted før den første søknad om anløp fremmes. Det vil tydeliggjøre forholdene for omgivelser og interessenter og formalisere det som i tidligere retningslinjer ble omtalt som «forhåndsgodkjente havner». En slik forhåndsgodkjenning med eventuelle vilkår vil i så fall inngå i grunnlaget for en senere innstilling om konsesjon for det enkelte anløp.

For å gjennomføre anløp vil det følgelig kunne være nødvendig med et tilsagn om godkjenning (forhåndsgodkjenning) for anløpsstedet (havnen eller det området hvor anløpet skal finne sted) og en egen konsesjon for det enkelte anløp. Dette vil bidra til at forvaltningen i større grad blir i tråd med atomenergilovens bestemmelser og intensjonene med loven, slik de er beskrevet i forarbeidene.

2.1.2 DSAs tilsyn og kontroll

Etter atomenergiloven § 11 skal DSA føre løpende kontroll med oppføringen av atomanlegg, og det følger av § 13 at driften av et atomlegg står under løpende tilsyn av DSA, at DSA skal påse at konsesjonsvilkårene blir fulgt, at kravene i § 11 punkt 2 til enhver tid er oppfylt og at driften av anlegget ligger innenfor driftsforskriftene og for øvrig er forsvarlig. Det følger også av § 14 at DSA til enhver tid kan kreve adgang til et atomanlegg og *området omkring*, men DSA vil ikke ha adgang til det enkelte fartøy. DSA legger til grunn at DSA vil kunne føre tilsyn med havner og anløpsområder også utenom når det er anløp der, og tilsyn med at vilkårene i eventuell forhåndsgodkjenning er oppfylt.

Forsvaret søker om konsesjon og forhåndsgodkjenning, og representerer skipets/fartøyets eier som konsesjonsinnehaver når konsesjon er gitt, og har således ansvar for å se til at vilkårene i konsesjon og eventuell forhåndsgodkjenning er etterfulgt.

På grunn av begrensninger i den nasjonale sivile atomberedskapen, ser ikke DSA det som ønskelig at mer enn ett ordinært anløp befinner seg i samme anløpsområde til samme tid.

2.2 Fremmede militære fartøyer

Fremmede militære fartøyer og fremmede statskip som brukes for statsformål av offentligrettslig art samt deres besetninger nyter immunitet, og er unntatt fra norsk doms- og tvangsmyndighet. Fartøyene må likevel overholde norsk lovgivning som regulerer gjennomfarten i sjøterritoriet og adgang til indre farvann og eventuelt havn, samt kravene i forskrift om fremmede statsfartøyer som beskrevet nedenfor. Manglende overholdelse kan f.eks. føre til at fartøyet blir bedt om umiddelbart å forlate norske farvann.

Forutsatt at fartøyet har fått diplomatisk klarering (adgang til norsk territorium) gjelder følgende reguleringer som også bidrar til norske myndigheters kontroll og oversikt, uavhengig av fartøyets oppdrag:

Fremmede statsfartøyer skal rapportere posisjon og planlagt seilas til norske myndigheter når de passerer territorialgrensen, og deretter hver sjette time under seilas i norsk territorialfarvann, jf. forskrift om fremmede statsfartøyer¹ § 5 første ledd. Fremmede fartøyer som må stanse eller ankre opp under uskyldig gjennomfart på sjøterritoriet, skal uten opphold gi melding til norske myndigheter om oppholdet og om årsaken til dette. Det samme gjelder fremmede fartøyer i havsnød som må søke nødhavn i norsk indre farvann, jf. forskrift om fremmede statsfartøyer § 5 annet ledd. Rapporteringen rettes til Forsvarets operative hovedkvarter (FOH).

Norske myndigheter kan av hensyn til trygg ferdsel eller av hensyn til rikets sikkerhet fatte vedtak om pliktig bruk av los i norsk indre farvann og på sjøterritoriet, jf. forskrift om fremmede statsfartøyer § 6. Hvis årsaken til behovet for losplikt er hensynet til trygg ferdsel, fattes vedtak av Kystverket, jf. delegering til Kystverket om adgang for fremmede fartøyer. Hvis årsaken er hensynet til rikets sikkerhet, fattes vedtak av Forsvarsdepartementet eller den departementet bemyndiger.

Fremmede militære undervannsbåter skal i norsk territorialfarvann alltid være fullt oppdykket og vise flagg, unntatt som ledd i godkjente øvelser og trening, jf. forskrift om fremmede statsfartøyer § 7.

I norsk farvann skal fremmede fartøyer følge de til enhver tid fastsatte farleder, jf. forskrift om fremmede statsfartøyer § 9.

Fremmede militære og sivile statsfartøyer skal benytte henholdsvis de anker-, fortøynings- eller landingsplasser som anvises av norske myndigheter. Fører og besetning om bord på fremmede militære fartøyer og luftfartøyer skal ellers rette seg etter de militære regler og bestemmelser som gis av den lokale militære kommandomyndighet, jf. forskrift om fremmede statsfartøyer § 16 første ledd.

Fører og besetning på slike fartøyer skal følge gjeldende norsk lovgivning, herunder miljø-, sunnhets-, toll-, los-, trafikk-, utlendings- og ordensbestemmelser, jf. forskrift om fremmede statsfartøyer § 16 annet ledd.

Norske myndigheter kan, uavhengig av brudd på gjeldende bestemmelser og når særlige grunner foreligger, gi pålegg om at fremmede militære og sivile statsfartøyer skal forlate norsk territorium uten forutgående varsel, jf. forskrift om fremmede statsfartøyer § 17 annet ledd.

2.3 Unntak fra krav om diplomatisk klarering og konsesjon etter atomenergilooven

2.3.1 Uskyldig gjennomfart og rett til å søke nødhavn

Et viktig unntak fra kravet om diplomatisk klarering og krav om konsesjon, er retten til uskyldig gjennomfart i sjøterritoriet (mellom grunnlinjen og 12 nautiske mil) som følger av FNs havrettskonvensjon. Videre gjelder rett til å søke nødhavn. Retten til uskyldig gjennomfart er forankret i territorialfarvannsloven² § 2. Retten til uskyldig gjennomfart i sjøterritoriet, og til stans eller ankring på sjøterritoriet under gjennomfarten når dette er nødvendig på grunn av force majeure eller havsnød eller for å yte assistanse til personer, skip eller luftfartøy som er i fare eller i nød, er videre nedfelt i forskrift om fremmede statsfartøyer § 4.

¹ Forskrift 2. mai 1997 nr. 396 om adgang til og opphold på norsk territorium under fredsforhold for fremmede militære og sivile statsfartøyer (forskrift om fremmede statsfartøyer)

² Lov 27. juni 2003 nr. 57 om Norges territorialfarvann og tilstøtende sone (territorialfarvannsloven)

DSA viser til at det uten opphold skal gis melding til norske myndigheter³ ved eventuell ankring eller stans under uskyldig gjennomfart, jf. forskrift om fremmede statsfartøyer § 5.

2.3.2 Nødprosedyrer

For anløp som kun innebærer bevegelser i territorialfarvannet knyttet til evakuering av personell grunnet medisinske eller humanitære årsaker (MEDEVAC eller HUMEVAC) i åpent farvann, sendes melding til DSA på telefon eller e-post med angivelse av tid og sted. Da dette kun skjer ved nødssituasjoner, vil det ikke være krav om en normal diplomatisk klarering/skriftlig tillatelse. Unntaket er fastsatt i forskrift om fremmede statsfartøyer §§ 4 og 5. DSA vil derfor kun bli informert om tid og sted for anløpet, og vil ikke avgi noen innstilling til konsesjon.

For å sikre sporbarhet i forvaltningen, oversendes ytterligere skriftlig informasjon om anløpet i etterkant via ordinær kanal for graderte meldinger.

2.4 Hjemmelsgrunnlag i atomenergiloven, øvrig regel- og avtaleverk

Flere sett regelverk kommer til anvendelse ved forvaltningen av militære reaktordrevne fartøys anløp av og ferdsl i norsk territorialfarvann. I denne veilederen omtales atomenergilovens bestemmelser og krav til søknader og vilkår for konsesjon, og DSA viser til følgende regelverk, avtaler og retningslinjer, samt relevante internasjonale konvensjoner, avtaler og retningslinjer:

2.4.1 Atomenergiloven med forskrifter

- Lov 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirksomhet (atomenergiloven)
- Forskrift 2. november 1984 nr. 1809 om fysisk beskyttelse av nukleært materiale og nukleære anlegg (forskrift om nukleære materialer og anlegg)
- Forskrift 5. november 1999 nr. 1144 om delegering av myndighet til Forsvarsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet til å gi konsesjon for anløp av reaktordrevne fartøyer etter atomenergiloven § 4 (delegering etter atomenergiloven)
- Forskrift 19. mai 2000 nr. 444 om delegering av myndighet til Helse- og omsorgsdepartementet til å innføre og fastsette tilsynsavgift og behandlingsgebyr for behandling av konsesjonssøknad etter atomenergiloven (delegering til HOD etter atomenergiloven)

2.4.2 Internasjonale konvensjoner, avtaler og retningslinjer

- Internasjonal konvensjon om sikkerhet for menneskeliv til sjøs (International convention for the safety of life at sea) (SOLAS), 1. november 1974
- De forente nasjoners havrettskonvensjon (United Nations convention on the law of the sea), 10. desember 1982
- Konvensjon om tidlig varsling av en atomulykke (Convention on Early Notification of a Nuclear Accident), 26. september 1986
- NATO Status of Forces Agreement (SOFA), 19. juni 1951

³ Med norske myndigheter menes her Forsvarsdepartementet eller den departementet bemyndiger, jf. forskrift om fremmede statsfartøyer.

- Internasjonal overenskomst om innføring av visse ensartede regler om immunitet for statsskip med tilleggsprotokoll av 24. mai 1934, 10. april 1926
- Avtale mellom Norge og Storbritannia om tidlig varsling av atomulykker og utveksling av informasjon vedrørende drift og ledelse av kjernefysiske anlegg, 24. november 1987.

3 Krav til søknader og vilkår for konsesjon for anløp

Søknader om konsesjon for anløp må beskrive hvordan kravene i dette kapittelet ivaretas. Ved gjennomgang av søknad om konsesjon og ved utforming av innstilling til Forsvarsdepartementet om konsesjon vurderer DSA om kravene er tilstrekkelig dokumentert og oppfylt. Selv om det ikke er noe krav i loven om å søke om forhåndsgodkjenning av anløpssted ser DSA det som hensiktsmessig, slik loven åpner for, at det bes om en slik forhåndsgodkjenning. Grunnlagsdokumentasjonen knyttet til et nytt anløpssted må uansett leveres i god tid før det inngis søknad om første anløp, slik at DSA kan vurdere om kravene til søknad om konsesjon er oppfylt. Videre må søker sørge for at DSA får tilsendt senere dokumentasjon om endringer som avviker fra det som tidligere er lagt til grunn, og som kan ha betydning for sikkerheten ved anløp. Ved å ha etablert slike forhåndsgodkjente anløpssted kan det i søknader om anløp vises til forhåndsgodkjenningen og de opplysningene som er lagt til grunn for den, og utover det kan søknaden inneholde informasjonen som knytter seg til det enkelte anløp i tråd med tidligere etablert praksis.

3.1 Ansvar og ledelse, ressurser og internkontroll

- 3.1.1. Det skal tydelig fremkomme hvem som er konsesjonsinnehaver. Organisasjonsstruktur skal dokumenteres og stillingsstruktur og oppgaver skal være beskrevet. Konsesjonsinnehaver har ansvar for å se til at vilkårene i konsesjonen er etterfulgt og har det overordnede ansvaret for å sørge for og å dokumentere tilstrekkelig sikkerhet og beredskap under anløp til anløpsområdet, og treffe alle nødvendige tiltak for å sikre at det ikke blir voldt skade, jf. atomenergiloven § 15. Konsesjonsinnehaveren har ansvar for å ivareta informasjon til og samarbeid med det sivile samfunn hvis en ulykke skulle inntreffe.
- 3.1.2. Konsesjonsinnehaveren skal til enhver tid sørge for nødvendige økonomiske og menneskelige ressurser for sikker og forsvarlig gjennomføring av anløp. Det skal til enhver tid være nok personell med tilstrekkelig kompetanse på alle nivåer i organisasjonen.
- 3.1.3. Konsesjonsinnehaveren skal ha kontroll med eventuelle endringer i organisasjonsstruktur eller ressurser som kan påvirke sikkerheten, og legge planlagte endringer frem for Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet til godkjenning (atomenergiloven § 12). Endringer i organisasjonsstruktur eller ressurser skal være beskrevet i henhold til deres sikkerhetsmessige betydning.
- 3.1.4. Konsesjonsinnehaverens ledelse skal til enhver tid legge til rette for og oppfordre til en sunn sikkerhetskultur.
- 3.1.5. Konsesjonsinnehaveren skal sørge for et løpende sikkerhets- og beredskapsarbeid knyttet til anløp, og gjennomføre regelmessige revisjoner og oppdateringer av sikkerhets- og beredskapsopplegg.

- 3.1.6. Konesjonsinnehaveren skal til enhver tid ha et HMS-program for anløpsområdet som oppdateres jevnlig. Det skal være register, rutiner og overvåkning av personelldoser som arkiveres (HMS).

3.2 Dokumentasjon og oppbevaring

- 3.2.1. Konesjonsinnehaveren skal kunne dokumentere at konesjonsvilkårene er oppfylt. Konesjonsinnehaveren skal oppbevare alle dokumenter som er relevante for konesjonen i minst ti år etter at anløpet har funnet sted, eller i annet tidsrom spesifisert av Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet.
- 3.2.2. Dersom Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet pålegger det, skal konesjonsinnehaveren skriftlig legge frem dokumentasjon utarbeidet som underlag til eller som støtte for konesjonsvilkår.
- 3.2.3. Behov for å gradere informasjon etter sikkerhetsloven skal ikke være til hinder for å legge frem eller oversende informasjon i den grad Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet finner det nødvendig, jf. atomenergilovens bestemmelser. Sikkerhetsgradert informasjon oversendes på ordinær sikkerhetsklarert kanal.

3.3 Kompetanse og øvelser

- 3.3.1. Alle ansatte og vernepliktige, samt beredskapspersonell og andre involverte, skal ha nødvendig kunnskap og kompetanse i forhold til sine oppgaver og stilling knyttet til anløp av reaktordrevne fartøy. Det skal være utarbeidet en egen kompetanseplan for hver enkelt funksjon.
- 3.3.2. Personell med oppgaver knyttet til innsats i radiologisk forurenset område skal være utrustet med nødvendig beskyttelsesutstyr og ha nødvendig opplæring. Det skal være beskrevet rutiner for innsats i radiologisk forurenset område.
- 3.3.3. Konesjonsinnehaveren har ansvar for at det gjennomføres regelmessige øvelser på alle nivåer i håndtering av uønskede hendelser knyttet til anløp av reaktordrevne fartøy. Øvelsene skal være risikobaserte og følge en oppsatt øvelsesplan.

3.4 Kontroll over anløpsområdet

- 3.4.1. Konesjonsinnehaveren skal etablere anløpsområdet som et midlertidig eller permanent militært område mens anløp pågår. Dette gjelder både om anløpet er til sjøs eller havn. Konesjonsinnehaveren skal til enhver tid ha kontroll over anløpsområdet mens anløp pågår. Det skal være person- og adgangskontroll til området.
- 3.4.2. Det skal under anløp opprettes en hensiktsmessig sikkerhetssone rundt fartøyet. Konesjonsinnehaveren skal utarbeide og iverksette nødvendige tiltak for å forhindre at uautoriserte kommer inn i sikkerhetssonen mens anløp pågår.

3.5 Risiko- og sårbarhetsanalyse og dimensjonerende trusselvurdering

- 3.5.1. Konesjonsinnehaveren skal utarbeide en risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse) basert på et utvalg av relevante scenarier knyttet til anløp av reaktordrevne fartøy. ROS-analysen skal inneholde en gjennomgang av tenkte scenarier og mulige konsekvenser. Det skal være gjennomført spredningsberegninger. Det skal tydelig fremkomme av ROS-analysen hvilke typer og klasser av fartøy den er utarbeidet for.
- 3.5.2. ROS-analysen skal inneholde en beskrivelse av anløpsområdet og aktiviteten der. Den skal inneholde beskrivelse av geografiske forhold, veisystemer, næringsaktivitet og befolkning i nærområdet. Den skal inneholde en beskrivelse av militære forbudsområder.
- 3.5.3. Konesjonsinnehaveren skal utarbeide en dimensjonerende trusselvurdering for vilde handlinger for anløpsområdet (Design Basis Threat, DBT).
- 3.5.4. ROS-analysen og den dimensjonerende trusselvurderingen (DBT) skal omfatte både inn- og utseilingsleder i tillegg til anløpsområdet.
- 3.5.5. ROS-analysen og den dimensjonerende trusselvurderingen (DBT) skal brukes til å dimensjonere sikkerhetsopplegg og beredskapsplaner for anløp til anløpsområdet.
- 3.5.6. ROS-analysen skal gi grunnlag for sivile myndigheters beredskapsplanlegging for anløp til anløpsområdet.

3.6 Mottaksplan og sikkerhetsopplegg

- 3.6.1. Mottaksplan og sikkerhetsopplegg for anløp til anløpsområdet skal være beskrevet. Sikkerhetsopplegget skal beskrive fysisk sikring, vakthold mv. og inneholde tiltak for å redusere sannsynligheten for uønskede hendelser. Fordeling av ansvar for koordinering, tilrettelegging og forberedelser for anløp skal være beskrevet. Sikkerhetsopplegget skal baseres på ROS-analyser og fastsatt dimensjonerende trusselvurdering (DBT). Mottaksplan skal beskrive organisering og rutiner for anløp til anløpsområdet og dialog mellom konesjonsinnehaver og fartøy/flaggstat. Ansvar for sikring og sikkerhet skal være tydelig beskrevet for alle deler av anløpet, inkl. både inn- og utseiling og ev. kailigge.
- 3.6.2. Det skal være utpekt en stedlig militær leder som har ansvar for gjennomføringen av anløpet. Vedkommende er ansvarlig for sikring av anløpsområde og fartøy, sikkerhet for eget personell og for nødvendig varsling og iverksettelse av umiddelbare tiltak i tilfelle uønskede hendelser.
- 3.6.3. Beredskapspersonell i anløpsområdet, samt vakt- og sikringspersonell i nærheten av det anløpende fartøyet, skal få utlevert strålingsdetektorer og ha disse under hele anløpet og ha kompetanse i å bruke dem.

3.7 Beredskapsplaner

- 3.7.1. Konesjonsinnehaveren skal ha oppdaterte beredskapsplaner for varsling og håndtering av alle typer ulykker og uønskede hendelser som kan oppstå eller som

fartøyet kan bli berørt av. Dette inkluderer både hendelser knyttet til reaktor-sikkerheten om bord i fartøyet og andre hendelser som berører fartøyet, som brann, kollisjon, grunnstøting mv. Beredskapsplanene skal baseres på utarbeidede ROS-analyser og dimensjonerende trusselvurdering (DBT).

- 3.7.2. Det skal være etablerte rutiner som sikrer umiddelbar varsling til Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet ved uønskede hendelser eller mistanke om slike hendelser. Det skal være etablerte rutiner for kommunikasjon og informasjonsutveksling i en beredskapssituasjon, herunder varsling av og kommunikasjon med lokale sivile myndigheter som lokalt politidistrikt, statsforvalter og kommune. Det skal være etablerte rutiner som sikrer god kommunikasjon med fartøy/flaggstat.
- 3.7.3. Det skal være etablert beredskapssoner knyttet til anløpsområdet for å sikre rask gjennomføring av nødvendige tidlige tiltak ved uønskede hendelser. Følgende soner skal etableres:
 - a. «Umiddelbar evakueringssone» (eng. *precautionary action zone, PAZ*): Beredskapssone nærmest fartøyet, skal være underlagt full militær kontroll mens anløpet pågår. Uvedkommende skal ikke ha adgang til anløpsområdet. Militær stedlig leder skal på eget initiativ beslutte evakuering av alt nødvendig personell fra sonen ved mistanke om en mulig uønsket hendelse knyttet til anløpet.
 - b. «Sone for tidlige tiltak» (eng. *urgent protective action zone, UPZ*): Beredskapssone utenfor den umiddelbare evakueringssonen (PAZ). UPZ utgjør nærområdet rundt anløpsområdet. Innenfor UPZ skal det være forberedt gjennomføring av konsekvensreducerende tiltak som råd om innendørs opphold, bruk av jodtabletter mv. Det skal være etablert rutiner for radiologiske målinger innenfor UPZ ved en uønsket hendelse.

Størrelsen og utformingen av sonene skal være basert på ROS-analyser og dimensjonerende trusselvurdering (DBT). Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet kan gi nærmere veiledning om beredskapssoner.

- 3.7.4. Beredskapsplanene skal være avstemt mot lokale, regionale og nasjonale beredskapsplaner og følge internasjonale anbefalinger og standarder på atomberedskapsområdet. Beredskapsplanene skal legge til rette for at lokalt politidistrikt kan overta ansvar for innsatsledelse.
- 3.7.5. Det skal være etablert beredskap for å sette nødslep. Nødvendig slepekapasitet skal følge fartøyet mens det er i bevegelse og ellers kunne være på stedet innen én times varsel. Mannskap om bord skal ha deteksjonskapabilitet, nødvendig opplæring og egnet beskyttelsesutstyr.
- 3.7.6. Det skal være etablert beredskap for å kunne gjennomføre nedspyling av det reaktordrevne fartøyet.
- 3.7.7. Det skal være etablert rutiner for varsling av og informasjon til publikum og befolkning i nærområdet til anløpsstedet (innenfor sone for tidlige tiltak, UPZ).
- 3.7.8. Beredskapsplanene skal inneholde rutiner for blant annet målinger og prøvetaking ved en uønsket hendelse, utplassering av måleinstrumenter, beredskapsutstyr,

varslingsrutiner ved driftsforstyrrelser og andre uønskede hendelser, innkalling av innsatspersonell, evakuering og innendørsopphold for unødvendig personell, bruk av jodtabletter, gjennomføring av konsekvensreducerende tiltak som slep av fartøy ut i åpent farvann og nedspyling av fartøy, rapportering om utslipp fra fartøyet, samhandling med fartøy/flaggstat, samt eventuell rensing og oppfølging av eksponert personell.

- 3.7.9. Beredskapsplanene skal inneholde en beskrivelse av nedtrapping av beredskapen. Beredskapssituasjonen opphører når fartøyet har forlatt norske farvann, det ikke pågår noe utslipp av radioaktive stoffer fra fartøyet, bakgrunnsstrålingen er normal og Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet tilrår det.

3.8 Miljøovervåkning

- 3.8.1. Det skal være et program for miljøovervåkning ved anløpsstedet. Overvåkningsprogrammet bør omfatte informasjon om hvilke prøver som skal tas, hvordan disse skal analyseres, målestasjoner i miljøet mv.
- 3.8.2. Konesjonsinnehaveren er ansvarlig for miljøovervåkning og prøvetaking når anløp pågår. Det skal utpekes en stedlig ansvarlig for miljøovervåkingen og måletjenesten.
- 3.8.3. For å kontrollere at det ikke forekommer utslipp av radioaktivt vann, skal det som minimum tas vannprøve ved skipssiden nær akterenden av fartøyet. Vannprøven skal være på minst to liter og sendes til Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet for analyse. For anløp til havn skal prøven tas maksimalt to-tre timer etter at fartøyet har ankommet kai.
- 3.8.4. Det skal gjennomføres kontinuerlig måling av radioaktivitet i omgivelsene under anløp. Hvis alarmgrenser overskrides, skal Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet og lokalt politi varsles umiddelbart.
- 3.8.5. Det skal være etablert en måletjeneste med personell som rutinemessig gjennomfører målinger i nærområdet til anløpsstedet. Måletjenesten skal kunne være operativ innen én times varsel ved en uønsket hendelse. Det skal tas vare på måledata.
- 3.8.6. Måleinstrumenter skal regelmessig kontrolleres, kalibreres og vedlikeholdes. Måleinstrumenter skal oppbevares lett tilgjengelig for måletjenesten.

3.9 Informasjon om fartøy, formålet med og tid for anløpet m.m.

- 3.9.1 Søknader skal i det minste inneholde opplysninger om sikkerheten ved det konkrete fartøyet, hvor og når anløpet skal gjennomføres, hva formålet med anløpet er, spesielle forhold vedrørende sikkerhet og annen relevant informasjon knyttet til anløpet. Søknaden skal oppgi navn, nasjonalitet og klasse for fartøyet.

3.10 Eskorte og tilstedeværelse under anløpet

- 3.10.1 Reaktordrevne fartøy skal ha eskorte med måle- og nødslepekapasitet ved anløp i norske farvann, inkl. under inn- og utseiling til anløpsområdet. Eskortefartøyet skal ha

utrustning og kompetanse til å forbli i området ved en uønsket hendelse. Det skal være etablerte rutiner for varsling og informasjonsformidling.

3.11 Trusselvurdering

- 3.11.1 For hvert anløp skal det utarbeides en egen trusselvurdering. Trusselvurderingen brukes til å justere sikkerhetsopplegg og beredskapsplaner for anløpet, hvis nødvendig.

3.12 Særskilte krav til havn

Kontroll over anløpsområdet

- 3.12.1 Konesjonsinnehaveren skal markere grensen til havnen med perimeter/gjerder eller andre egnede midler og sørge for at grensene er vedlikeholdt

Mottaksplan og sikkerhetsopplegg

- 3.12.2 Det skal foreligge en detaljert plan for beskyttelse og sikring av anløpshavn, inkl. vakthold og adgangskontroll, patruljering og kontinuerlig vakthold ved fartøyet.
- 3.12.3 Kai skal inspiseres og kontroll av havbunnen skal gjennomføres før anløpet finner sted. Kai skal sikres med perimeter/gjerder. Bevæpnede vaktbåter skal patruljere farvannet rundt fartøyet hele døgnet.
- 3.12.4 Det skal gjennomføres en beredskapsgjennomgang med representanter fra fartøyet når det har ankommet kai. Beredskapsgjennomgangen skal som minimum inneholde en gjennomgang av de tiltak som vil iverksettes ved en eventuell uønsket hendelse og informasjon om varsling og rutiner rundt liaisonering.

Beredskapsplaner

- 3.12.5 Det skal være utarbeidet rutiner for kontaminasjonskontroll og dekontaminering av forurenkede personer. Rensestasjon skal kunne etableres og være fullt operativ innen én time.
- 3.12.6 Det skal treffes forholdsregler for at reaktordrevne fartøy som anløper havnen hurtig kan forflyttes fra kai. Det skal foreligge plan for forflytning av fartøyet ved hjelp av slepekapasitet. Beredskapsplanene skal beskrive slep av fartøyet i en beredskaps-situasjon, der mulige bestemmelsessteder for slepet og eventuelle nødhavner og ankringssteder er vurdert.

Miljøovervåkning

- 3.12.7 Det skal være etablert en stasjon tilkoblet Direktoratet for strålevern og atomsikkerhets automatiske overvåknings- og varslingsnettverk (RADNETT) i anløpshavnen. Stasjonen skal måle radioaktivitet kontinuerlig, også når det ikke pågår anløp. Data fra stasjonen skal oversendes militær operativ enhet med ansvar for anløpsområdet og Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet. Hvis alarmgrenser

overskrides, skal Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet og lokalt politi varsles umiddelbart.

3.13 Krav til fartøy, dokumentasjon fra flaggstat

- 3.13.1 Konesjonsinnehaver skal se til at fartøyet følger norske lover, internasjonale avtaler og konvensjoner og krav som stilles gjennom den diplomatiske klareringen.
- 3.13.2 Kopi av den diplomatiske klareringen skal oversendes Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet etter at konsesjon er gitt og før anløpet finner sted.

Den diplomatiske klareringen skal som minimum inneholde følgende krav:

- a. Fartøyet plikter å sikre mot skade som følge av radioaktivitet. Fast eller flytende radioaktivt avfall skal ikke slippes ut i norske farvann.
 - b. Fartøyet plikter uten opphold å melde om eventuelle driftsforstyrrelser og andre uønskede hendelser til norske myndigheter.
 - c. Fartøyet plikter å bruke los i norske farvann.
 - d. Reaktorer om bord skal opereres på laveste mulige effekt under anløp i norske farvann. Det skal ikke gjennomføres reparasjoner eller vedlikeholdsarbeid på reaktorer under anløp. Dersom det likevel blir nødvendig, skal Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet varsles.
 - e. Fartøyet plikter å forlate norsk territorium uten forutgående varsel hvis norske myndigheter pålegger det, jf. forskrift om fremmede statsfartøyer § 17 annet ledd.
- 3.13.3 Den diplomatiske klareringen skal oppgi nødvendig kontaktinformasjon for relevante norske myndigheter.
 - 3.13.4 Inn- og utseiling til anløpsområdet skal følge planlagte farleder.
 - 3.13.5 Det skal foreligge dokumentasjon fra flaggstat som inneholder en beskrivelse av sikkerheten ved fartøyet, inkludert en erklæring om at fartøyet ikke representerer noen urimelig risiko for personell og befolkning, miljø, farleder eller andre samfunnsinteresser. Dokumentasjon skal angi relevante sikkerhetsstandarder og godkjenningsmyndighet for aktuelle fartøyklasser.
 - 3.13.6 Det skal foreligge ansvarserklæring fra flaggstaten, dvs. en garanti om absolutt ansvar for skade som følge av uønskede hendelser som involverer reaktor om bord fartøyet.

3.14 Informasjon til sivile myndigheter

- 3.14.1 Statsforvalteren og politi i det fylket/politidistriktet der anløp skal finne sted, skal alltid varsles i forkant av anløp. Statsforvalteren har ansvar for å viderevarsle berørte kommuner. Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet skal motta kopi av varselet.

4 Referanser

- [1] Sivile og militære reaktordrevne fartøyers anløp av og ferdsel i norske farvann. Bestemmelser, aktører og rutiner. Innstilling oktober 2008 (unntatt offentlighet). Ref. brev fra FD til HOD av 15. oktober 2009 (ref. 2007/02711-8/FD II 4/GID/005.0) og brev fra HOD til DSA av 22. oktober 2009 (ref. 200804368-/ESA) med kopi til FD
- [2] Generelle vilkår for vurdering av søknader om konsesjon etter atomenergiloven. StrålevernHefte 2018:33. Østerås: Statens strålevern, 2018.

ISSN 2535-7387

dsa@dsa.no
+47 67 16 25 00
dsa.no

Direktoratet for
strålevern og atomsikkerhet